
MONITORING LOKALNYCH PROGRAMÓW PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE Z PRESPEKTYWY PŁCI

SKRÓT RAPORTU

WARSZAWA, 2016

Monitoring został przeprowadzony w ramach projektu „Antyprzemocowa Sieć Kobiet” realizowanego przez Fundację Feminoteka w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z Funduszy EOG

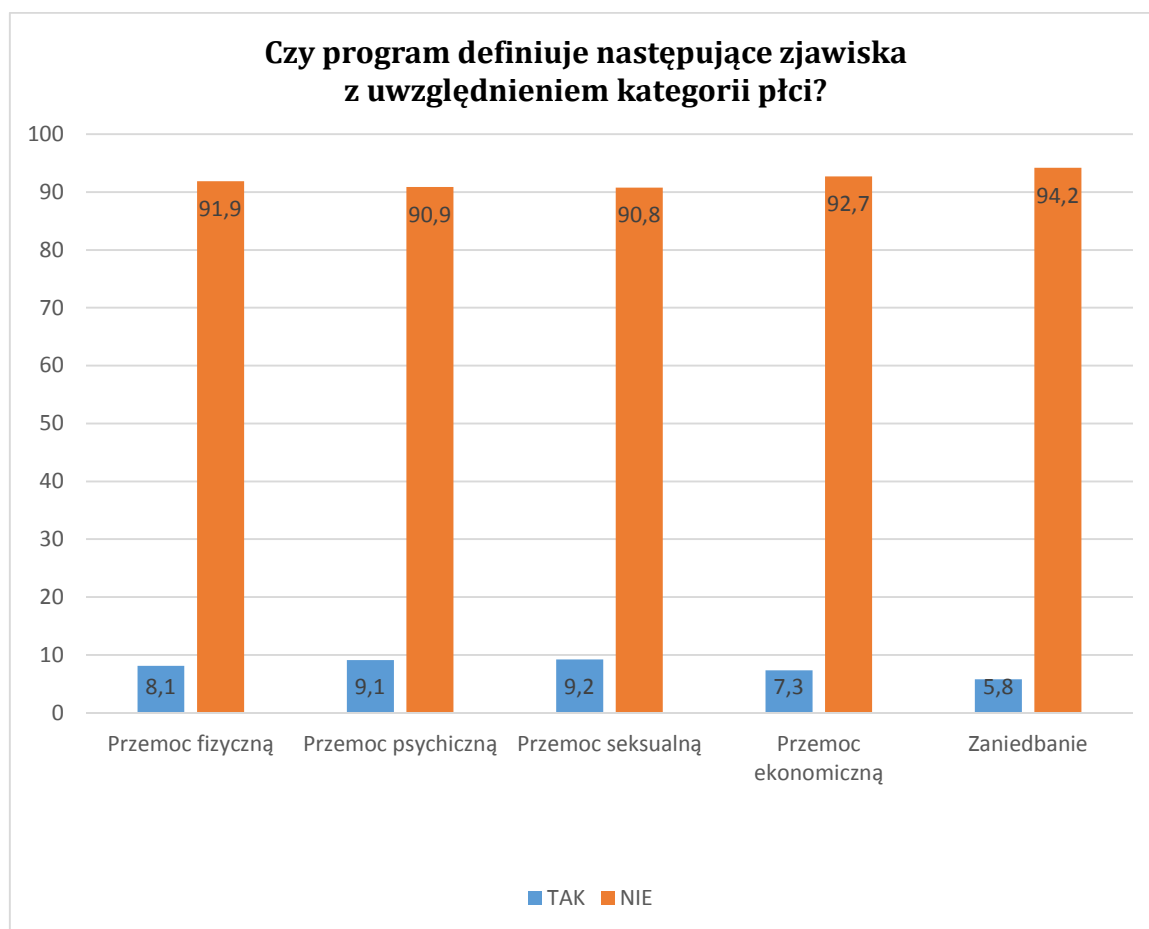
Niniejszy raport jest wynikiem badań lokalnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie przeprowadzonych w miesiącach lipiec-październik 2015 w ramach projektu „Antyprzemocowa Sieć Kobiet” realizowanego przez fundację Feminoteka z 15 partnerkami z całej Polski.

Badaniem objęto wszystkie 16 programów wojewódzkich, 81 powiatowych i 221 gminnych. Łącznie przebadaliśmy 318 programów. Analizowane były one specjalnie przygotowaną ankietą pod kątem ilościowym i jakościowym. W ankiecie znalazły się pytania zarówno dotyczące w ogóle systemu przeciwdziałania przemocy na poziomie lokalnym, współpracy z organizacjami pozarządowymi, jakości programów pod względem merytorycznym, informacji o osobach odpowiedzialnych za ich realizację czy budżecie przeznaczonym na realizację programu, jak i pytania związane z kwestią przemocy ze względu na płeć, która dla nas była priorytetowa (dlaczego ta kwestia była dla was najważniejsza piszemy w następnym rozdziale). Sprawdzaliśmy zatem, czy podane dane statystyczne uwzględniają podział na płeć osób doznających przemocy i sprawców przemocy, czy program wprost zawiera informację, że osobami doświadczającymi przemocy domowej są najczęściej kobiety, czy odwołuje się międzynarodowych aktów prawnych dotyczących przemocy wobec kobiet, do których realizacji zobowiązała się Polska.

Wybrane wyniki raportu

Ankieta zawierała 69 pytań i podzielona była na trzy części: 1) przemoc wobec kobiet, 2) skuteczne ramy dla działań i 3) ewaluacja. W tym materiale przedstawiamy wybór wyników badania.

Większość programów zawierała definicję wszystkich rodzajów przemocy – najwięcej programów zawierało definicję przemocy fizycznej (65,7%), następnie psychicznej (65,4%), seksualnej (64,8%) i ekonomicznej (64,2%). Najmniej programów, bo 43,7%, przedstawiło definicję zaniedbania. Jeśli chodzi o uwzględnienie perspektywy płci, to zdecydowana większość – ponad 90% wszystkich analizowanych programów – nie definiowało poszczególnych rodzajów przemocy z uwzględnieniem kategorii płci.

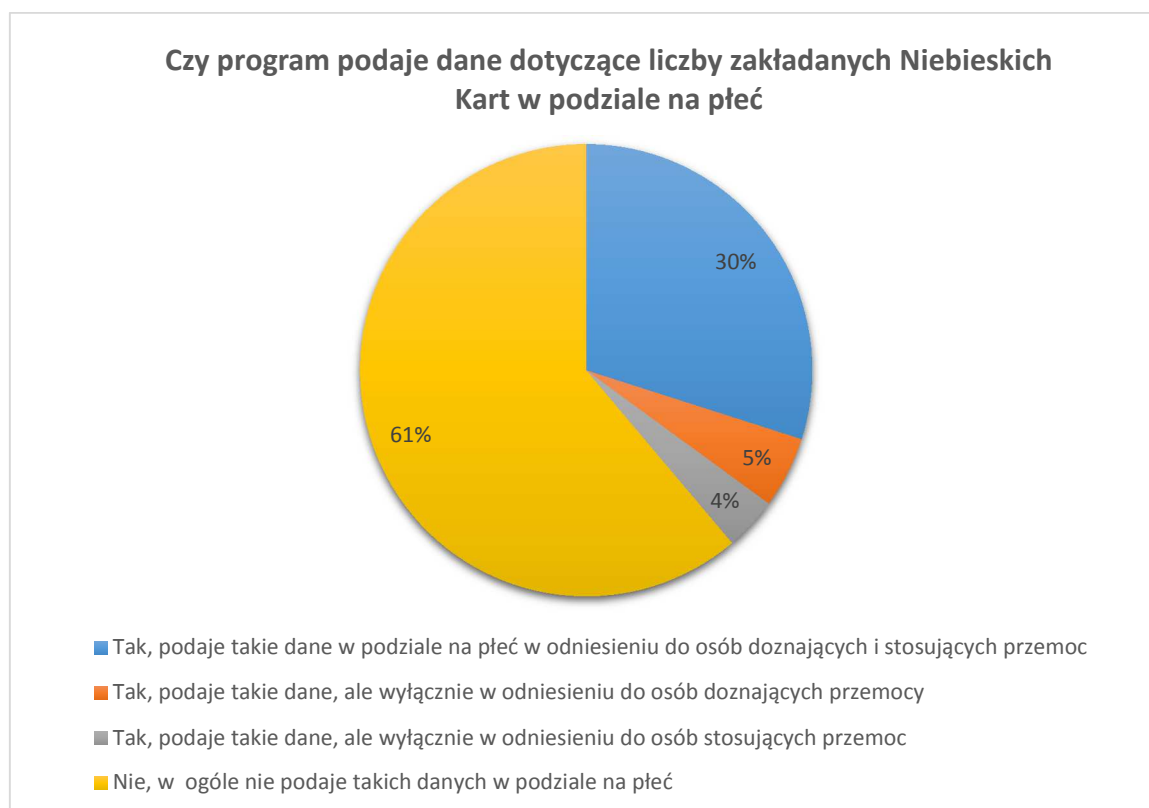

Wykres 1.

Najrzadziej uwzględniano kategorię płci w przypadku zaniedbania i przemocy ekonomicznej (odpowiednio odpowiedzi „tak” 5,8% oraz 7,3%). Najczęściej natomiast w przypadku przemocy psychicznej i seksualnej (odpowiednio 9,1% oraz 9,2%). W ponad połowie analizowanych programów (55,4%) nie było informacji, że przemocy najczęściej doświadczają kobiety.

Z lokalnych programów w większości przypadków nie dowiemy się, ile było sprawców przemocy w rodzinie w Polsce – takie informacje zawarto w 16,8% programów. Trochę lepiej jest, jeśli chodzi o informacje z obszaru, którego dotyczył program – takie informacje zawarto w 103 programach (32,4%) i w przypadku ponad 75,7% programów podano dane ilościowe z podziałem na płeć.

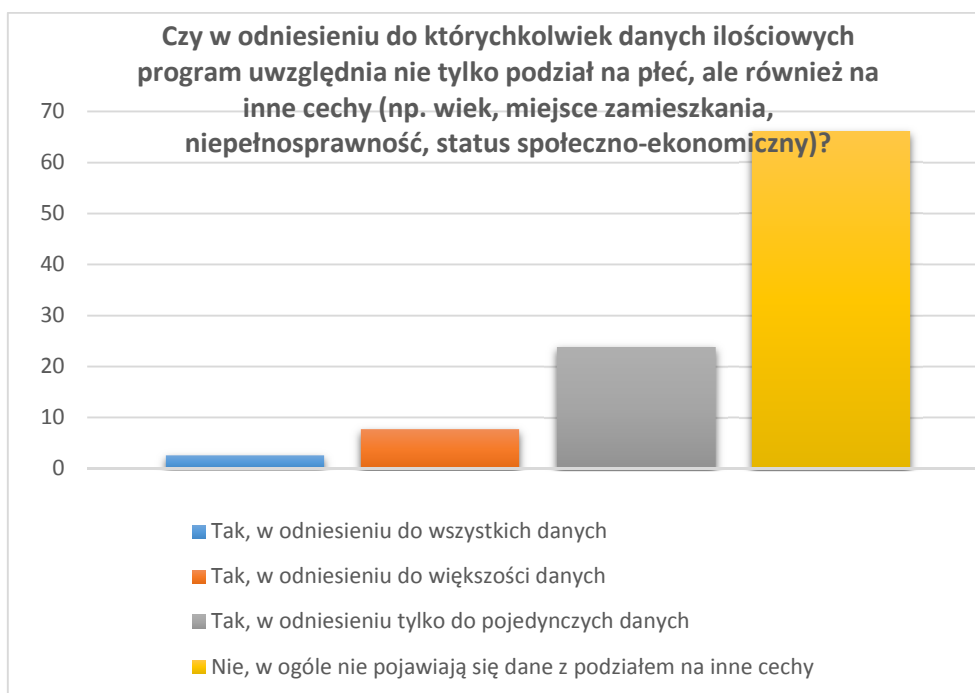
Większość programów (97,1%) zawiera informacje o danych ilościowych dotyczących interwencji policji w sprawie przemocy w rodzinie oraz na temat liczby zakładanych Niebieskich Kart (89,7%) w doniesieniu do obszaru, którego dotyczy program. Znacznie gorzej jest jednak z uwzględnieniem perspektywy płci w danych dotyczących zakładanych Niebieskich Kart.

Wykres 2.

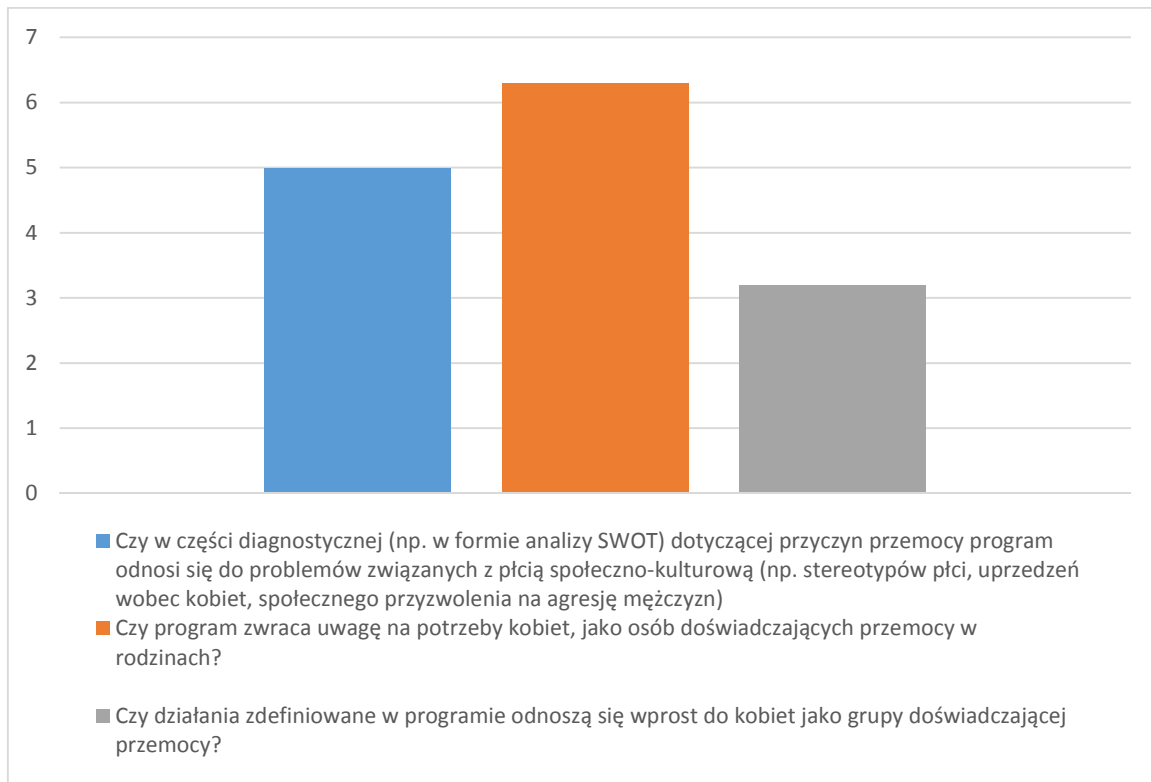
Ponad 61% analizowanych programów antyprzemocowych w ogóle nie uwzględnia podziału na płeć z Niebieskich Kart, to znaczy, jakiej płci jest osoba doznająca przemoc ani jakiej płci jest osoba stosująca przemoc.

Zapytałyśmy także, czy w odniesieniu do którychkolwiek danych ilościowych program uwzględnia nie tylko podział na płeć, ale również na inne cechy np. wiek, miejsce zamieszkania, niepełnosprawność, status społeczno-ekonomiczny. Badanie pokazało, że 66% programów w ogóle nie pojawiają się takie cechy, a jedynie sporadycznie (prawie 25%) pojawiają się w odniesieniu tylko do pojedynczych danych.

Wykres 3

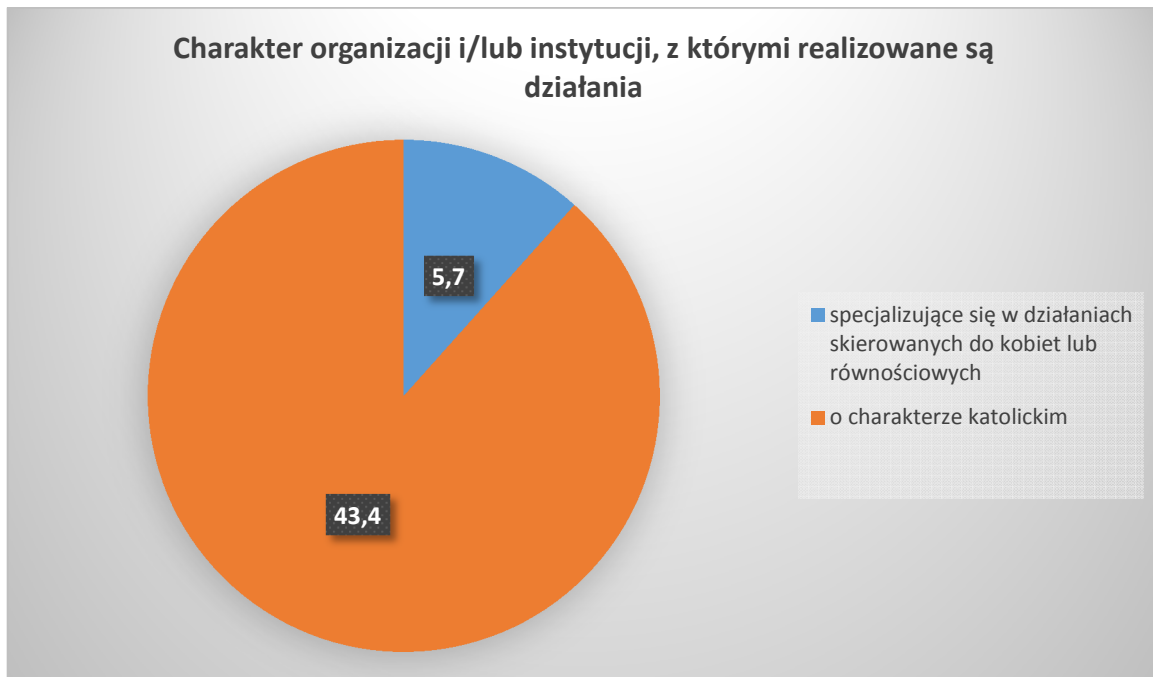
Pytałyśmy również, czy w części diagnostycznej na przykład w formie analizy SWOT dotyczącej przyczyn przemocy program odnosi się do problemów związanych z płcią społeczno-kulturową (np. stereotypów płci, uprzedzeń wobec kobiet, społecznego przyzwolenia na agresję mężczyzn, dyskryminacji kobiet), czy program zwraca uwagę na potrzeby kobiet, jako osób doświadczających przemocy w rodzinach oraz czy działania zdefiniowane w programie odnoszą się wprost do kobiet jako grupy doświadczającej przemocy.

Wykres 4

Jak widać z powyższego wykresu pozytywne odpowiedzi na te pytania odnalazłyśmy w niewielkim odsetku programów antyprzemocowych – odpowiednio niecałe 5%, 6,3% oraz 3,2%. Programy w większości przypadków – 70,1% – odnoszą się (na przykład w celach, działaniach) do poprawy sytuacji „rodzin”, a nie do poprawy sytuacji grup konkretnych osób (np. kobiet, mężczyzn, dzieci doświadczających przemocy).

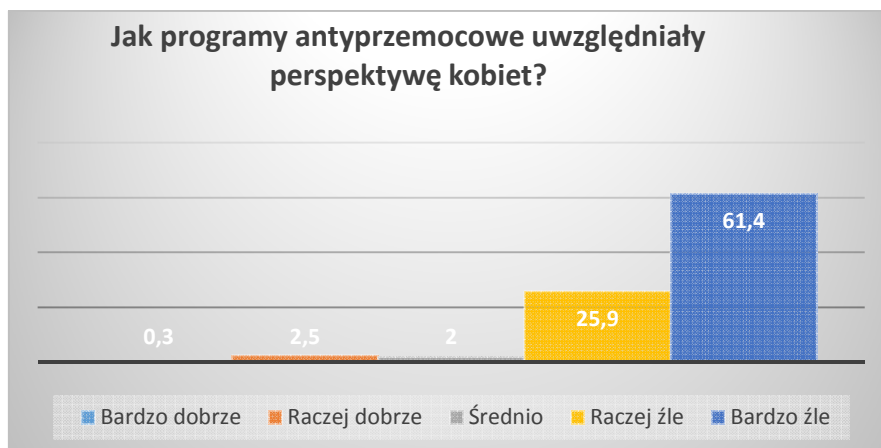
Ponad 72% analizowanych programów deklaruje współpracę z organizacjami pozarządowymi w procesie jego realizacji. Zapytałyśmy jednak, jakiego rodzaju są to organizacje, czy te, które specjalizują się w działaniach skierowanych do kobiet lub równościowych czy też o charakterze katolickim.

Wykres 5

Z wykresu wyraźnie widać, że zdecydowanie więcej instytucji czy organizacji, z którymi realizowane są programy to organizacje katolickie. Znacząco mniej, bo zaledwie 5,7% to organizujące specjalizujące się w pomocy i działaniach na rzecz kobiet czy o charakterze równościowym. Najwięcej osób monitorujących programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie uznało ich poziom za „raczej zły” (29,6%) „średni” (24,5%) lub „bardzo zły” (22,3%). 20% analizowanych programów uzyskało ocenę „dobrą”, a zaledwie 3,5% dostało ocenę bardzo dobrą.

Poniższy wykres przedstawia ocenę programów przez osoby monitorujące, jak programy antyprzemocowe uwzględniały perspektywę kobiet.

Zdecydowana większość osób monitorujących oceniła programom przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jeśli chodzi o uwzględnienie perspektywy płci jako „bardzo zły” lub „raczej zły” (w sumie 87,3% takich ocen). Tylko jeden program dostał ocenę bardzo dobrą, 8 programów (2,4%) uzyskały ocenę „raczej dobrze”, zaś 31 (9,8%) „średnio”.

W większości przypadków język, którego używano w programach był „neutralny płciowo” (84,3%). Język „wrażliwy na płęć” miało znikome 0,9% programów. Ponadto **w ponad 90% analizowanych programów nie było żadnych rozwiązań, które można być dalej badać pod kątem identyfikacji dobrych praktyk związanych z przeciwdziałaniem przemocy wobec kobiet. Takich programów, w których pojawiły się dobre praktyki było 9,6%. Większość z nich nie miała jednak innowacyjnego charakteru, a przede wszystkim nie dotyczyła wprost problemu przemocy ze względu na płęć. Do najciekawszych przytoczonych przez osoby monitorujące należały:**

- Utworzenie punktu informacyjnego dotyczącego udzielania informacji na temat: bezpiecznego schronienia osobom dotkniętym przemocą w ośrodkach interwencji kryzysowej i w specjalistycznych ośrodkach wsparcia, na temat praw osób będących ofiarami przemocy, na temat programów korekcyjno- edukacyjnych, rozpowszechnianie telefonu „Niebieska Linia” i „Pomarańczowa Linia”,
- przygotowanie bazy teleadresowej miejsc pomocy dla mieszkańców powiatu,
- utworzenie koalicji na rzecz osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych, które podpisały porozumienie o współpracy,
- inicjowanie powstawania i wspieranie organizacji społecznych pomagających ofiarom przemocy

Większość programów (80,2%) deklaruje, że działa u nich interdyscyplinarny zespół ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zapytałyśmy czy w ich skład wchodzi przedstawicielki/le organizacji kobiecych, działające na rzecz równości płci oraz/lub przeciwdziałające przemocy wobec kobiet – pozytywną odpowiedź znalazłyśmy w mniej niż 2% programów, jeśli zaś chodzi o przedstawicieli organizacji/instytucji katolickich procent ten wyniósł już 9,1%.

Zdecydowana większość programów nie została poddana społecznym konsultacjom, znikomy procent programów (4,7%) zawierał takie informacje.

Podsumowanie

Diagnoza problemu przemocy ze względu na płęć jest w lokalnych programach przygotowana w większości przypadków na bardzo ogólnym poziomie. Zwracały uwagę na to także osoby analizujące programy w ramach naszego projektu, sformułowanie „większość

programów napisana była na dużym poziomie ogólności” powtarzało się w uwagach osób ankietujących bardzo często. „W większości przypadków analizowane programy były opracowane na bardzo wysokim poziomie ogólności, sugerujące przygotowanie dokumentu, tylko po to, żeby był. Monitorowane dokumenty były podobne do siebie, niezbyt obszerne, traktujące problemy w pobieżny sposób, opisujące je raczej w sposób lapidarny i nie wskazujący konkretnych, satysfakcjonujących rozwiązań. W niemal wszystkich programach zabrakło podstawowych badań, danych statystycznych tak na poziomie ogólnopolskim, jak i lokalnym, a przywołane dane z reguły były pobieżne i schematyczne. Miało się wrażenie, że jest to kalka, na którą nakłada się pewne uzupełniające ozdobniki.

To, co z naszego punktu widzenia niepokoi najbardziej, to fakt, że w niewielu przypadkach gromadzone dane, diagnoza, a następnie działania uwzględniały płeć sprawców i osób doświadczających przemocy, mimo że takie statystyki istnieją i są dostępne – tak na poziomie ogólnokrajowym jak i regionalnym. Ponadto tak opis diagnozy, jak i wynikające z niej działania od edukacyjnych przez interwencyjne, pomocowe i inne, nie uwzględniały grupy najbardziej narażonej na przemoc i jej doświadczające, jakimi są kobiety. Niepokojące jest również, że w bardzo niskim stopniu organizacje kobiece i/lub równościowe uczestniczą w procesach konsultacji, a także realizacji programów antyprzemocowych. Konkludując – program w nikłym stopniu dostrzegają problem stereotypów płciowych jako jedno ze źródeł przemocy wobec kobiet, nie dostrzegają specyficznych potrzeb tej grupy doświadczającej przemocy w udzielanym wsparciu i pomocy. Możemy z całą stanowczością stwierdzić, że lokalne programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie są ślepe na płeć.

Antyprzemocowa Sieć Kobiet (ASK) – to inicjatywa kilkudziesięciu kobiet z całej Polski, organizatorek ogólnoswiatowej akcji One Billion Rising (OBR)/ Nazywam się Miliard Poland, która w Polsce i na świecie organizowana jest od 2013 roku.

Celem projektu Antyprzemocowa Sieć Kobiet jest przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet w obszarze przemocy poprzez:

1. ZBUDOWANIE ogólnopolskiej sieci ekspertek antyprzemocowych, które lokalnie będą przeciwdziałać przemocy wobec kobiet;
2. ANALIZĘ lokalnych programów antyprzemocowych z perspektywy płci w 16 województwach, 44 powiatach, 100 gminach i przygotowanie wzorcowego programu antyprzemocowego;
4. LOBBOWANIE za zmianami w tym obszarze w instytucjach samorządowych odpowiedzialnych za realizację programów antyprzemocowych;
5. EDUKOWANIE społeczności lokalnych na temat przemocy wobec kobiet poprzez organizowanie akcji, spotkań, warsztatów, szkoleń i debat.

Projekt realizowany jest w partnerstwie z 15 grupami nieformalnymi i organizacjami pozarządowymi z całej Polski, oraz z islandzką organizacją kobiecą Icelandic Women's Rights Association. Projekt realizowany jest w całej Polsce.
